

El Museu d'Història de la Medicina de Catalunya

MHMC

Bisturí de dissecció, mànec d'ivori, 1820 · MHMC-1771

El Museu d'Història de la Medicina de Catalunya (MHMC) és una institució —dependent del Col·legi de Metges de Barcelona— dedicada a la preservació del patrimoni mèdic i a la comunicació de la història de la medicina mitjançant la cultura material de la medicina contemporània.

Els orígens del Museu es troben al final de la dècada de 1970 quan Felip Cid, catedràtic d'història de la medicina de la Universitat Autònoma de Barcelona, va aconseguir el suport d'un bon nombre d'institucions mèdiques i culturals catalanes que van permetre reunir un patrimoni mèdic i oferir-lo, de manera ordenada, al públic a la seu del passatge Mercader, número 11, de Barcelona. En aquest espai ha romàs la institució al llarg de gairebé tres dècades. L'MHMC forma part, per tant, de la mateixa generació que el Museu de la Ciència, creat per la Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, i que el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC), posteriorment ubicat a Terrassa. Amb el primer d'aquests dos museus compartia el seu caràcter d'institució privada dedicada al foment de la cultura científica, mentre que amb el segon s'unia a partir de la necessitat de preservar el patrimoni, la materialitat de la ciència, la tècnica i la medicina. L'MHMC s'inaugurà, a més, en un context d'absència d'interès pel patrimoni científic des de l'àmbit universitari.

El patrimoni mèdic ha estat el centre d'una política d'adquisi-

ons, molt activa, fonamentada en la pràctica de la donació. Mercès a aquesta pràctica, l'MHMC s'adreça a tota mena d'institucions mèdiques, i en especial a les hospitalàries i docents, així com als professionals de la medicina per tal d'anar recollint, ordenant, catalogant i exhibint el patrimoni amb què es va construir la medicina catalana contemporània. La reforma estructural de l'edifici portada a terme l'any 1984 va permetre habilitar catorze sales per a exposició, dos despatsos i una àrea de magatzem. Tot plegat en un espai de 378 metres quadrats. Aquell èxit constituí, de manera paradoxal, la confirmació dels propis límits del Museu amb relació al seu futur creixement. El Museu ha estat obert al públic fins a l'any 1995 i des d'aleshores fins ara, si bé ha tancat les portes al públic, no s'ha deixat de treballar en tasques de caràcter intern, com ara l'estudi, la catalogació i la conservació del fons, i de caràcter extern, mitjançant activitats diverses com ara col·laboracions, consultes, investigació i organització d'exposicions permanents i itinerants.

Al llarg dels anys, el conjunt de donacions efectuades a l'MHMC ha permès disposar d'una col·lecció de gran riquesa. Si bé l'MHMC encara és objecte de donacions, aquestes han experimentat una tendència decreixent des dels primers anys de frenètica cerca d'objectes arreu del territori. Aquest és un fet clar en el cas de les donacions de particulars. En bona mesura, això s'explica

per dues raons: la consolidació del fenomen de la hiperespecialització en medicina i la progressiva desaparició d'objectes —instrumentals i impresos— en els consultoris particulars. Aquesta situació planteja un altre problema, que l'MHMC no pot afrontar, de moment i de manera directa per raons d'espai: el del patrimoni biomèdic contemporani produït i emprat en el context hospitalari, de recerca mèdica i de comercialització tècnica.

El conjunt patrimonial del Museu s'estructura a partir de quatre conjunts materials constituïts per més de deu mil objectes: la col·lecció d'instruments i objectes científics, l'arxiu històric de la professió, la col·lecció de fotografies històriques i la biblioteca historicomèdica. La col·lecció d'instruments mèdics abraça l'extens període comprès entre les acaballes del segle XVIII i els primers anys 1980. És a dir, el període de transformació de la medicina, de formació d'una nova manera d'entendre la medicina, la malaltia i el malalt, i d'adquisició d'un mètode científic semblant al d'altres disciplines experimentals. L'arxiu històric està format per fons personals, clínics i institucionals que faciliten l'estudi de l'activitat professional i institucional generada per alguns dels representants de la medicina catalana des del final del segle XIX, així com l'emergència de les especialitats mèdiques, el desenvolupament de campanyes sanitàries, etc. El Museu disposa d'una col·lecció extraordinària d'imatges mèdiques que permeten reconstruir l'evolució d'aquest mitjà de registre i el seu ús com a forma d'objectivació de la malaltia. L'arxiu de representacions visuals no només té una gran representació de fotografies sobre la patologia mèdica observada pels metges catalans entre el

El Museu d'Història de la Medicina de Catalunya

ALFONS ZARZOSO ORELLANA

Optòmetre astigmatòmetre fabricat per al doctor L. Carreres Aragó per P. Roulot, París, 1879 · MHMC-287

Preparació anatòmica que representa una venus anatòmica, embarassada amb el fetus, en cera. Barcelona, segona meitat del segle XIX · MHMC-3129

final del segle XIX i la primera meitat del segle XX, sinó també un important conjunt d'imatges centrades en l'exercici de la professió. Finalment, el fons bibliogràfic ha buscat també la singularitat, atesos els problemes d'espai i la necessitat d'establir criteris d'adquisició, mitjançant la selecció de tres tipus de materials impresos: obres mèdiques anteriors a 1900 que no es troben a cap de les institucions membres del Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya, catàlegs d'instruments i tecnologia mèdica i premsa mèdica, editada a Catalunya, anterior a 1939.

L'MHMC fonamenta totes les seves activitats de comunicació i de recerca en l'ús sistemàtic d'aquests conjunts materials. D'altra banda, la política del museu ha estat la de facilitar l'accés, consulta i ús d'aquestes col·leccions, atès el seu caràcter per donar suport a qualsevol recerca històrica en medicina, a curadors d'exposicions, investigadors, periodistes científics, historiadors i tots aquells professionals que han necessitat documentar els seus treballs.

El tancament de les portes de l'MHMC va portar, des del 2000, a concebre noves formes de fer-se visible. S'inicià, aleshores, l'estratègia que vam anomenar «el museu polític». És a dir, un museu que té lloc a diversos espais físics i que s'allunya de la idea de museu tradicional que concentra en una única seu tots els serveis. Una d'aquestes

accions ha estat el desenvolupament del món virtual. La primera presentació general amb una sistematització de continguts fou el 2004 amb www.museudelamedicina.cat. Des d'aleshores, l'MHMC ha conreat aquest mitjà per tal d'explicar els diversos projectes de recuperació patrimonial, recerca i exposició, com ara els dedicats a l'exili mèdic (www.metgesalexili.cat), a l'arquitectura mèdica (www.medicinaiarquitecturabarcelona.cat) o al periodisme mèdic (www.premsameдика.cat). L'MHMC també participa de manera activa en altres projectes patrimonials patrocinats per altres institucions com el Col·legi de Metges de Barcelona (www.galeriametges.cat), la Universitat Autònoma de Barcelona (www.cehic.es i www.sac.cat) o la Càtedra Martí Casals de Medicina i Salut en l'Àmbit Rural de la Universitat de Girona (www.udg.edu/salutrrural). D'altra banda, el 2008, una infecció de tèrmits precipità el trasllat de les col·leccions i la sortida de l'MHMC de Barcelona cap a una nova seu a Terrassa. Un acord amb el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya ens va permetre allotjar, en perfecte estat de conservació preventiva, la col·lecció d'instruments als seus magatzems, ubicats al Vapor Aymerich, Amat i Jover de Terrassa, un dels principals exponents de l'arquitectura industrial modernista a Catalunya. La col·laboració entre ambdós museus també ha permès muntar, en aquest singular i vast edifici, una exposició

permanent sobre el cos humà. Un altre espai d'ubicació de l'MHMC és un pis situat al passeig del comte d'Egara, número 22, 1r 2a, de Terrassa, on hem centralitzat totes les activitats de caràcter administratiu i on conservem i utilitzem la resta de col·leccions, «el museu de paper» segons la nostra expressió col·loquial. Tot, sempre, a l'abast dels investigadors o dels interessats.

El Museu, finalment, també té una seu a Barcelona, al Col·legi de Metges de Barcelona (COMB), on es fa una exposició anual i col·labora en diversos projectes culturals com a part de l'equip dirigit per Miquel Bruguera, responsable del COMB i alhora president del patronat del Museu. Al final del 2013, l'MHMC tindrà també una seu parcial al Museu d'Història de Sant Feliu de Guíxols, on preparem una exposició —«Curar-se en salut»—, dissenyada per l'arquitecte Dani Freixes, sobre la importància de la salut entesa com a tresor, que pretén ser la llavor d'una futura seu de l'MHMC a l'antic hospital d'aquesta vila. Una altra opció espacial que persegueix des de fa anys l'MHMC és poder-se fer visible en un dels pavellons restaurats de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau.

ALFONS ZARZOSO ORELLANA
Museu d'Història de la Medicina
de Catalunya